

Administrazioaren babespean dauden nerabeen eta hauen helduen bizitzarako trantsizioan gizarte esku-hartzerako ikuspegiak

Haur eta nerabeen babeserako ematen diren gizarte
zerbitzuen hobekuntzarako konpromiso partekatua, 60
profesionalek egindako hausnarketatik abiatuz

2018ko martxoako bertsioa

Diru-laguntza:

Dokumentu honetan jasotzen da, laburki, ikuspegiak izena jarri diogun behako orokor bat, xede hau duena: familian eta gizartean zailtasunak edukitzeagatik egoitza baliabideetan, famili zaintzan, edo, oro har, administrazioaren zaintzapean/babespean dauden nerabeei babes eta laguntza hobea ematea. “Administrazioaren babespean” terminoa dokumentu hau idaztean hartu dugu, administrazioaren babes eta tutoretzapeko jardura guztia biltzeko. Berez, terminoa “care” hitz anglosaxoiari lotuta dago. Hori hala, alde batetik, hausnarketa honen eta gure laguntzaren xede den kolektiboari erreferentzia zehatza egiten diogu, eta, bestetik, Europan eta nazioartean gaiak izan duen garapenarekin konektatzeko aukera ere hor daukagu. Prozesuan jarraitu dugun metodologia eta dokumentuaren izaera dela eta,, ez dira araudi edota erreferentzia bibliografikoak adierazi.

Gaiari buruzko topaketa profesional baten ideia askotariko input-en bidez sortu zen; horien artean: erkidegoko, estatuko eta Europako argitalpen, programa eta baliabideak; kolektibo profesionalak partekatze duen premia; administrazio publikoetan hautemandako beharrak, etab. Eta helburua zera da: egungo posizioaren muga eta birtualitateen interpretazio partekatua egitea, eta, ikuspegi berrietatik abiatuz, gazteen laguntzan aurrera egiteko oinarritzko ildo batzuk proiektatzea.

Lerro edo ildo horiek hausnarketa prozesu batean sortu ziren, non urte askotako esperientzia eta gaiaren ezagutza zabala edukitzeaz gain, EAEko hainbat laguntza baliabidetan diharduten 60 profesional baino gehiagok parte hartu baitzuten. Jardura hori dokumentaturik eta eskuragarri dago, formatuan eta edukian informazio xehatuagoa eskuratzeko moduan, izan ere, testu honen helburua ez da han jasotakoa hitzez hitz erreproduzitzea baizik eta taldeak nabarmendu duen emaitza birlaburtzea.

Izan ere, berrikuspen ariketa propio batetik eta bateratze lana egitetik abiatuz, pertsona askok egitura eta testinguru desberdinetan eta denbora luzez aplikatutako ezagutza teknikitik abiatuz, **erreferentziazko eskema nagusi** bat eta abiapuntuko diskurtso bat eraiki dira gure erakunde kooperatiboak diren Agintzari eta Zabalduzen eguneroko jarduketa garatzeko.

Gure ustez, aplikazio zabalekoak diren ikuspegi-ildo horiek baliagarriak dira ekintzak kokatzeko eta gaur egun babesgabetasunetik eta gizarte zerbitzuen maila sekundario batetik erantzuten zaion talde oso konkretu batean ikuspegi aldaketak sustatzeko. Ohartuki, geroke hausnarketa baterako utzi da prebentzioa berrikusteko alor osoa, hau da, haurrak babesgabetasun egoeran eta administrazioaren zaintza edo tutoretza pean ez bukatzeko egin beharreko jarduna. Gizarte zerbitzuetako

lehen arretan kokatua dagoen eta hurbileko izaera komunitarioa duen jarduketa horrek espazio eta prozesu espezifiko bat edukiko du.

Lan hau ezagutza partekatuak eta lankidetzazkoak berezkoa duen apaltasunetik sortu da, eta ez du inori leziorik emateko asmorik. Lan irekia da, aberastuz eta zabalduz joatea espero duguna, agertzen den dialektika guztirako espazioa izango duena, eta hausnarketa espazio honetan protagonismoa izan dezakeen edozein eragileri zuzendua.

1 Pertsonen zentralitatea: mutil eta neska nerabeak oinarritzko ikuspegi gisa

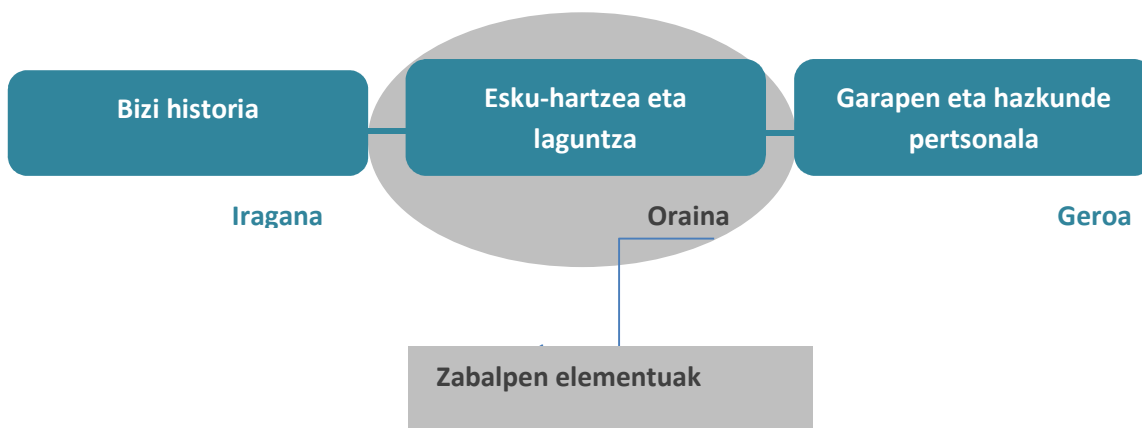
Administrazioaren zaintzapean dauden nerabeak deskribatu beharko bagenu, esan genezake kolektibo heterogeneoa edo homogeneoagoa osatzen dutela, erreferentziazko parametroen arabera. Baina, dudarik gabe, gure testuinguruan, honako alderdi hauek elkartzen dira:

- Pertsona gazteak dira garapenean, familiaren zaintza nahikorik ez daukatenak, izan familiarengandik urrun daudelako (inoren kargura ez dauden adingabe atzerritarrak), izan familiartekorik ez daukatelako (zurztasuna), izan arreta egoki baterako gai ez direlako, edo tartean horien arteko konbinazioen bat dagoelako.
- Beren bizitzaren historian zailtasuna, exigentzia emozional handiagoa eta eraikuntza pertsonala nagusitzen dira, eta sarritan, horiekin konbinatuta, gabeziak izaten dituzte afektu, heziketa eta sustraitze sozialaren arloetan.
- Premia gehiago dauzkate, eta baita desabantaila handiagoa ere nerabeekiko oro har, osasun fisiko, osasun mental, hezkuntza maila, ongizate ekonomiko, kultural eta sozialaren garapen parametro sozialei dagokienez.

Neska eta mutil hauen beharrak modu bateratuan berrikusteak zalantzan jartzen ditu –eta halaxe egingo du iraunkorki– beharroi erantzuteko artikulatzen ditugun baliabide eta zerbitzu guztiak. Beharren ugaritasuna eta konplexutasuna dela eta, horien dinamismoa dela eta, haur babesgabetasuna sorrarazten duten aldaketa sozialak etab. direla eta, beti egongo da zer hobetu. Jarrera berezi bat hartu behar dugu gure jokalekua hau dela aitortu eta onartzeko, baita malgutasuna izateko ere.

Pertsonaren zentralitatea oinarriko ardatz gisa; horra hor, diskurtso errepikari bat jardute narratiban; baina gure hausnarketaren planteamendua benetakoa eta sakona izan da, non pertsonak protagonismo erreala daukan.

Pertsona bat bere zentralitatean jartzeak berekin dakar, ezaugarri nagusi gisa, bizi dinamismoa, aldatzen eta hazten ari den izaki bat den aldetik; gainera, autoproiektzioa duen subjektu bat da, bere egoeraren aurrean ulertua izateko eta kokapen bat edukitzeko beharra duena. Horregatik, jarduketa orok harmonizatu egin behar du bizitzaren luzetarako ikuspegi hori, eta eman behar dugun zaintza eta laguntza zabaldu egiten da ikuspegian.

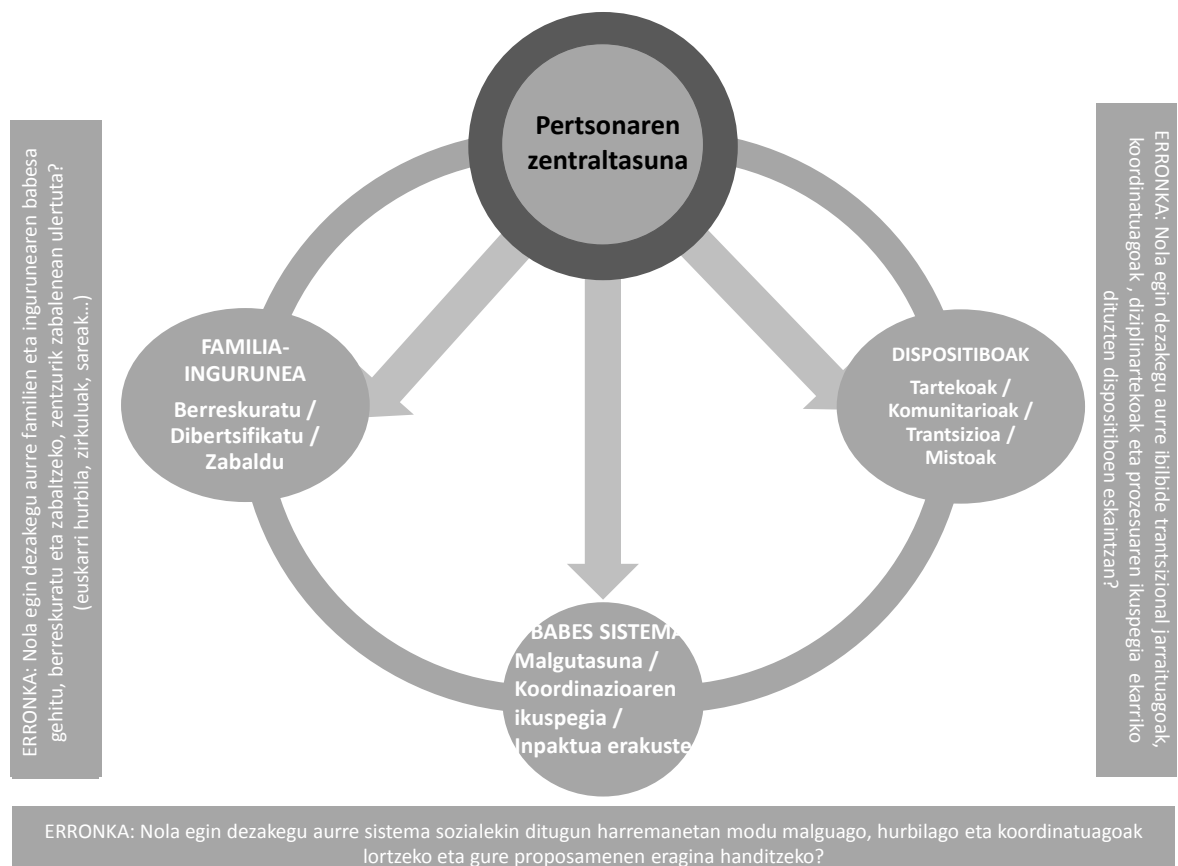

- Oraingo arreta eta zaintza egokiak izan daitezen, iraganeko gabezia eta kalteei jarri behar zaie arreta, eta zaintza horren zati bat pertsona **nahikoa sendatzea** da.
- Hutsuneetan arreta jartzen den modu berean, oraineko esku-hartzea ere iraganean hartutako gaitasunak eta bizi esperientziak hartu behar ditu kontuan, eta **esku-hartze hori pertsonalizatu**, autonomia mailak, biziaren ezagutza mailak, erabakitze mailak etab. balioan jarritz.
- Egungo laguntza beharrezkoa da; **bere misioa**, ordea, **pertsonaren garapena da**. Ematen den kalitatea, bere horretan nolakoa den ikusteaz gain, neska edo mutila bere autonomia pertsonalean hazten den heinean eta etorkizunean pertsona heldu gisa **gizartean txertatzeko gaitasuna** duen heinean ikusi behar da.
- Laguntza profesional eskusiboa ez dira nahikoa mutil baten edo neska baten **behar afektiboak eta harreman** esanguratsuak denbora ikuspegi batekin betetzeko. Laguntzaren zati bat, sare primario eta komunitarioetan esanguratsuak eta iraunkorrak berreskuratzen edo sortzen ardazu behar da.
- **Heldutasunaren adinera edo helduarora iristeko bidea** ez da legez ezarritako adinera iristean bukatzen, gure gizartean harago hedatzen den prozesu batez ari baikara, eta kontuan izan behar da neska eta mutil hauentzat bide hori zailagoa dela. Martxan jarritako baliabide eta zerbitzuak bat-batean eteten dira, eta gazte abandonu gehiago gertatzen dira.

- Halako neska edo mutil bat babesa eta garapen pertsonala edukitzeko eskubidedun subjektu gisa posizionatzeko, gauza hauek eman behar zaizkio: testuingurua eta laguntza, nork bere identitatea eraiki dezan; bizitza proiektu bat, eta baita **aukerak** ere, integrazio soziala norberaren **erreferentziazko komunitatetik** ahal denik eta hurbilen gerta dadin.
- Eraginkorki artikulatu beharra dago gazte hauen **parte hartzea** beren bizitza proiektu, ibilbide, programa eta zerbitzuetan, izan ere, horien bidez eman nahi zaie erantzuna beren behar eta eskubideei.

Hola, pertsonak arreta gunearen erdian daudela sinetsita egonda, ikuspegi funtsezkoa txertatzeak hiru alorretan eragiten du, lantaldean ondoren datorren grafikoan irudikatu zen bezala:

- Familia edo lotura nahiz harreman primarioaren ingurunea
- Arreta zerbitzu eta baliabideak
- Gizarte Zerbitzuen barneko haur eta nerabeen babeserako azpisektorea

Zehaztutako erronken bidez, nabarmentzen da **norberaren eraikuntza propioaren tartetik aurrera egin** beharra, eta ekiditen da babes sistema bati edo administrazio orokor bati arazoak errazki egozte, eta modu inbertsonalean erantzukizunak, bete gabeko itxaropenak etab. inoren esku uztea.

Ondoko ataletan jasotzen dira alor hauetako bakoitza eta ikuspegiaren zabalkundeak dakartzan gakoak.

2 Sare primarioa: familia eta ingurunea

Harreman esanguratsuak eduki beharra, identitate beharra, errotze beharra eta zerbaiten kide izatearen beharra ingurune primarioetan asetzen dira. Familia beti da inportantea, nahiz eta milaka kilometroko distantziara egon, eta nahiz eta hazkuntza lana bete ez, edo eredu negatiboa izan, edo inoiz ezagutu gabea izan.

Kontua da nola erantzun gure mutil eta neskek daukaten lotura primarioen beharrei, lotura horiek ukatu barik eta, aldi berean, behar den babesari eutsiz. Ildo horretan, interesgarria deritzogu honako gako hauetan aurrera egiteari:

■ **Esku hartze profesionalaren ahalguztiduntasunaren ideia txikiagotu.** Ez baitu denboran irauten, edo zatiturik eta aldaketa askorekin irauten baitu. Babes helburuak bete egin behar dira, baina beharren estaldura oso da zabala, denboran luzea eta aldakorra. Hori guztia eskaintzeak **oraingo eta etorkizuneko ikuspegia** izatea eskatzen du, eta prozesuan, neskek eta mutilek beren identitatea eta zerbaiten kide izatearen sentimendua eraiki behar dute.

■ **Gizarte esku-hartzean familiarekin erlazionatzeko kodeak birpentsatu.** Jarduketa tradizionala definitzen hasita, trebakuntza, osaketa eta ordezkatzeko rola nagusitzen da familia zainketei dagokienez. Prozesuetan rolak gehiago **malgutu eta dibertsifikatzea** lagungarria litzateke arreta hobetzeko eta eraginkortasuna handitzeko.

Horrek ekarriko luke, baita ere, **osaketa erduekin gehiago esperimentatzea**, non baten jarduerak ez duen beste baten bazterketa ekarriko. Jardute administratiboak modu partekatuagoan lagunduko luke hola. Harrera sekuentziala eta halako esperientzia berri batzuk ildo horrekin loturik daude, eta etxera jarduera handiagoa eramateko ikuspegia ere hor dago.

■ **Neska eta mutil hauentzat harreman sare primario esanguratsu eta egonkorrak indartu eta eraiki.** Kontua da familiak ez ahultzea, familien funtzio eta zeregin batzuk beharrik gabe ez ordezkatzeko, ahal den aldiro parte har dezaten;

harremana adinera eta autobabesteko gaitasunera egokitzea, eta gazteak Administrazioaren zaintzaren amaieran testuinguru erlazonalerako prestatzea. Ikuspegi ireki batetik, pertsonaren **ingurune komunitarioan familia eginkizunak** nork egin ditzakeen hausnartu beharra dago, kasu bakoitzean funtzionalak izan daitezkeen familia, ingurune edota komunitate erreferentziak malgutasunez txertatuz; esate baterako: lagunak, laguntza familiak, laguntzaileak, mentoreak, erabiltzaile ohiak, adin nagusikoak, etab. Horri dagokionez, mentoring esperientzia interesgarriak ari dira agertzen dagoeneko...

■ **Komunitarioa den hori eta testuinguruaren zaintza gaitasuna txertatu.** Esku hartzeetan, **lehen mailako eta harreman profesionalen osagarritasunean** oinarritutako prestazio bat txertatzea, non profil teknikoak gaitasun tekniko eta ikuspegi estrategikoa eskaini ahalko dituen (nahiz eta, agian, modu zurrunagoan izan); komunitate arloak eta familia arloak, berriz, erreferentziazko eta kide izatearen sentimenduari lotutako elementu ukiezinagoak eskainiko ditu malgutasun handiagoz.

Kontua da, halaber, **hezkuntza, sanitate, enplegu, kultura, diru sarreraren berme arloei etab., aipagai ditugun pertsonak txertatzeko eskatzea**, eta haien hezkuntza, osasun, prestakuntza lan eta kultur nahiz aisialdi egituratuarekin loturiko beharrei erantzutea. Sartzeko eskubideak berdintasun baldintzetan erabiltzeak errealago eta efektiboagoa egin dezake gizarte esku-hartzea, arretako hutsuneen estalduratik eta salbuespenen bilaketa etengabetik libratuz.

Era berean, eskaera horretan beharrezkoa da **18 urte betetzearen eta adin nagusitasunaren haustura leuntzea**, zeren eta osasun, hezkuntza (are 16 urterekin ere) eta gizarte zerbitzuen egituraketaren arabera, arreta hutsuneak eta hausturak gertatzen baitira. Haurrak babesteko eskubideari buruzko lege alderdiek ez dute zertan estaldura sozial orokorrak aldatu. Bereziki deigarria da adinagatik diskriminazioa diru sarrerak bermatzeko errentan.

Izan ere, baliteke haurtzaroaren lehen etapetako arreta eta babesean zentratuegi egon izana, eta orain ageriago egotea sistemarako sarbidea eraiki eta pentsatu beharra, eta baita irteera nola gertatzen den ere.

3 Zerbitzuak

Pertsonaren zentralitate ikuspegia tartean dagoela, pentsa dezakegu eskain dezakegun arretan, pertsonaren ikuspegi holistikoan, pertsonaren zatiketa posiblea ahalik eta gehien murriztean, luzetarako ikuspegian eta neska eta mutilen eboluzioan; baita aurreko ataleko elementu guztietan ere.

■ **Helduen bizitzarako trantsizioa jarduketaren xedetzat hartu.** Horrek berekin dakar ikuspegi hau programetan txertatzea, neska eta mutilen **garapena eta autonomia handitzea**, eta talde honek biztanleekiko duen desberdintasuna ez handitzea. Gure gizartean, 18 urterekin bizitza independentea izateko prestaketa eskasa izanik, beharrezkoa da zaintza prozesua adin ebolutibo errealerara eramatea, eta babes eskubidea amaitu egiten bada ere, beste eskubide sozial batzuekin ez da gauza bera gertatzen, eta **integrazio sozialerako arreta soziala** aktibatu egin behar da, zeren eta biztanle gazteek, eta biztanle hauek bereziki, diskriminazioa pairatzen baitute.

■ **Neska eta mutil orori erantzun,** beren egoerari buruzko informazio ulergarria izateko eskubidearen inguruan, hartzen diren erabakien inguruan eta gainerako eskubideen inguruan. Alor honetan sartzen dira bai **bizi historiaren inguruko lana** bai **bizi proiektuaren ingurukoa**, pertsonaren autodeterminazio gaitasuna, identitatea eta kultura bateko kide izatearen sentimendua. Esku hartzeak kontuan izango du nerabeak prozesuaz duen ikuspegi subjektiboa, eta bide orri bat sustatuko du.

■ **Parte hartze aktiboa integratu:** erabiltzaileak diren aldetik, eskubidea daukate beraiei eragiten dieten erabakietan eta zerbitzuen funtzionamenduan banaka edo kolektiboki parte hartzeko. Oraindik ere bide luzea dago egiteko eskubide honen erabilpenean; baita haurrek eta nerabeek **parte hartzeko formula egokien garapenean** ere.

■ **Kalitatezko zerbitzuen aldeko apustua,** ondo zehaztutako proiektu eta programekin, talde profesional egonkor, kohesionatu eta ondo ordainduekin, eta behar bezalako **prestakuntza, ikuskatze eta ebaluazio baliabideekin**, izaera sozialeko enpresa proiektuen barruan. Kalitatezko baliabide batek hobera egiteko helburuei eusten die beti, eta ekintzak hedatzea, ebaluatzea eta behar errealei elkartutako helburu berriak programatzea ahalbidetzen du; hori guztia sostengarritasunetik eta baliabide ekonomiko mugatuetara doitzeko beharretik abiatuz.

Prozesu honetan, talde profesionalen konfigurazioa eta diziplinartekotasuna ere sartuta daude.

■ **Haurrentzako baliabideen arteko koordinazio aktiboa,** pertsonaren zatiketa murrizteko, baliabide batetik besterako **trantsizio prozesu leunak** sortzeko, pertsona lanbide eta antolaketa beharren gainetik kontuan hartzeko, behar partikularrak ondo identifikatzeko eta horiei hobeto erantzuteko.

Parametro teknikoetatik abiatuz, baliabide arteko eta baliabidez gaindiko komunikazioa ekartzea da kontua, prozesuen ikuspegiari eta luzetarako arretaren kalitateari lagunduz, eta hutsuneak, bikoiztasunak eta osagarritasunak identifikatuz.

Horrek eskatuko du beste erakunde batzuekiko pedagogia lan aktiboa, konpetentzia maila jakin batzuk, sektore eta langile profesionalak, bai gauzak partekatzeko – informazioa, baliabideak, jarrerak– bai esku hartze hobe baterako bidean koordinatzeko; behar izanez gero, gainera, lagapen partzialak –alor bakoitzetik– egingo dira, **baterako emaitza** hobe baten alde.

■ **Baliabideetan eta, oro har, babesgabetasunean, genero ikuspegiak, sexu dibertsitatea, kulturartekotasuna etab. benetan integratzeko konpromisoa.** Babesgabetasun egoeren intzidentzia eta generoaren, sexu dibertsitatearen eta kulturartekotasunaren arabera ematen diren erantzunek hartzen duten alorra ezer gutxi landu da. Sexuaren arabera bereizitako datuak eta halako oinarritzko aspektuak oraindik ez dira beti ziurtatuta egoten eta **analisiek sakonagoak izan behar dute.**

■ **Zerbitzuak berrikusi eta esperimentatzearen alde egin.** Garrantzitsua da eragile guztiok, hau da, profesionalek, erakundeek eta administrazioek ez eraikitzea dogmarik zerbitzuetan ezarritako ordenaz eta definizioaz, zeren eta kasu batzuetan, parte hartzean adierazi den legez, *"zure erreminta bakarra mailua denean, oro iruditzen zaizu iltze"*.

Eduki behar dugu jarrera malgua, gure ikusmiratik harago hedatuko den begirada irekia; gauza berriak probatu eta **esperimentatzearen** alde egin behar dugu. **Probatzeko aukerak**, era berean, **egiaztatzeko erantzukizunera** garamatza, eta hor sartzen dira metodoa eta ikerketa. Beharrezkoa da ondo **funtzionatzen duten** eta neska eta mutil hauei laguntzen dieten **gauzak erakustea**. Beharrezkoa da hori erakustea, eta are hobe hori guztia egiaztatzea.

■ **Baliabide eta zerbitzuak kokapenean eta konfigurazio fisikoan berrikusi**, konexio komunitario baten ekarria egiteko eta baliabide orokorretarako sarbidea izateko, hala familiaren eta ingurunearen ardatzean nola atal honetan aipatutako gako askoren ildotik.

4 Gizarte Zerbitzuen barneko haur eta nerabeen babeserako azpisektorea

Haur eta Nerabeen Babesari dagokionez, gako hauek nabarmentzen dira:

■ **Azpisektoreari goi mailako diskurtso baten eta balio sozialen ekarria egin.** Administrazioarekiko harremanean ko-erantzukizunaren ideiatik abiatuz, Agintzari eta Zabalduz gure gizarte erakunde kooperatiboek aldi baterako lana ematen duen enpresa baten antzeko zerbitzu hornitzaile bat baino zerbait gehiago izan behar

dute. Eskaini behar dute **aintzat hartzeko moduko jakintza tekniko bat**, lanaren praktika errealean agerian egongo dena eta egiten duguna gizarteari komunikatzeko gai izango den diskurtso bat sortuko duena.

Diskurtso horrek sozializaturik eta ko-eraikuntzara irekirik egon behar du, eta ageriko erlazioa izan behar du eguneroko hornidura teknikoaren, erreferentzien, eredu teorikoen eta konpromiso sozialaren balio sendoen artean.

■ **Solaskidetza ireki eta eragingarria eduki behar da erantzukizuna duten administrazioekin, beharrak partekatzeko, soluzioak azaltzeko eta lankidetzan esperimentatzeko aukera izateko.** Zera publikoarekin elkarturik dagoen erakunde baten erlazioaz ari gara, alegia, goitik behera kooperatiba den erakunde baten erlazioaz. Horretarako, tamaina eta jarduera nahikoa eduki behar dugu bai kantzitatean bai dibertsitatean. Gainera, elementu bereizgarriak izan behar ditugu kudeaketa eremuan (autokudeatua, partaidetua, pertsonen zaintza xede duena, etab.) eta berrinbertsio sozialeko eredu ekonomikoan.

■ **Sortzen diren beharrei etengabe soluzio berriak eskaini.** Horretarako, **baliabideak bideratu behar dira ezagutzara**, prestakuntzara, ezagutzaren sistematizazio eta trukera, bai Euskal Herritik hurbilen dauden eremuetan eta baita Estatuan eta Europan ere.

Ideietatik esperimentaziora igarotzea sustatu behar da, gaitasunak aprobetxatu eta bultzatuz, eta ibilbide profesionalak aberastuz.

■ Kolektibo honetan **hezkuntza, kultura, osasun, enplegu, diru sarreraren berme, justizia eta abarreko arloetan dauden estaldura beharrak bildu eta sistematizatu**, Gizarte Zerbitzuko sistemak berak eta administrazioak berak **neska eta mutil hauen arreta eskaera bideratu ahal izan dezaten**, zeren eta unibertsaltasunaren, aukera berdintasunaren eta eskubideen printzipioetatik abiatuz, arreta egokia eduki behar baitute, eta erantzukizun hori, kasu askotan, gizarte zerbitzuetara eramaten baita.

■ **Babes sistemaren ebaluazioan aurrera egin**, sistemaren ikuspegi globala izateko, bai erantzun beharreko premietan bai ematen diren erantzunetan, **pertsonei eman beharreko soluzioetan luzetarako begirada** ahalbidetzeko, zerbitzuen eta baliabideen jarduketa partzialei zentzua emateko eta hobekuntza orokorrak egin ahal izateko.